

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLYIY VA O'RTA MAXSUS TATLIM VAZIRLIGI
ABDULLA QODIRIY NOMIDAGI
JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

BIOLOGIYANING DOLZARB MUAMMOLARI
FANINING O'QUV DASTURI
2-KURS

Bilim sohasi:	100000	-	Tatlim
Tatlim sohasi:	110000	-	Tatlim
Tatlim yo'nalishi:	70110901	-	Aniq va tabuyi fanlarni o'qitish metodikasi (biologiya)

Fan/Modul kodu ISIBDMT04	O'qувчи 2022-2023	Semestr III	Kreditlar 4
Fan/Modul kodu Tanlov fan	Ta lim tili O'rzbek	Hafudagi dars sohaları 4	
Fanning nomi Biologiyaning dolzARB muammolari	Auditoriya maslah ulotlari (soat)	Musiqili ta lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1. I. L. Fanning mazmuni			120
Fanni o'qitishdan asosiy maqsad magistr talabalarini biologiya sohasidagi dolzARB muammolar zamonaviy ilmiy-tadqiqotlarning isiqboli yo'nalishi bilan tanishitishiga qaratilgan.			
Fanning vazifasi talabalarga asosiy biologiya fanlarini rivojantirishning usuliy yutuqlari va istibollu yo'nalishlari bilan tanishitish; o'zbeek va xorijiy tillardagi ilmiy maqolalarni tahlil qilish va shaxlash bo'yicha mustaqil ishlash yuzasidan ko'nikma va malakalarni shakilanishin; o'z ilmiy tadqiqotlari natijalarini tahlil qilish va atashiyotlarda e'tlon qilingan ma'lumotlar bilan taqoslash qobiliyatini rivojantirishdan iborat.			
Asosiy nazariy qism (ma'rura mashg'ulotlari)			
II. L. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:			
1-mavzu. Biologiyaning dolzARB muammolari faniga kirish. (2s) Fanning ma'sadi, vazifalar, predmeti va o'rganish usullari. Turklik: kelib chiqish epitetlari. Turk va o'lik tizimlar. Verdag'i hayotning paydo bo'lishi, asosiy farazlar. Bioferaning global bo'lish darajasi. Verdag'i hayotning paydo bo'lishi, asosiy farazlar. Bioferaning global hayot tizimi siyofida zamonaviy tushunchalar. Turk materyanining tur shakkini biosferaning funksional elementlari sifatida. Turk materyani tashkil etishning xujayradan oldingi shakkllari. Viruslar, plazmidlar, priodlar; ularning shakkllanishi va biosferadagi o'mi hayotning hujayreviy shakkli.			
2-mavzu. Bioxilma-xillikni astrashni o'rganishning zamonaviy muammolari. (2s) Biologik xilma-xillik haqidagi tushuncha. Bioxilma-xillik fenomeni, tur boyligi va ularning shakkllanish omillari. Bioxilma-xillikni baxolash usullari. Noyob turlar va ulami astrash. Xillik geografiya. Bioxilma-xillikni baxolash usullari. Noyob turlar va ulami astrash. Ma'lumotlar bazasini va geoinformatsiya tizimlarini yaratish. Bioxilma-xillik monitoringi. Global yerusli kuratuvi tizimlari. Botanika bog'lari va dendrariylar. Urug'lar banki. Biotexnik tadbirlar. Bioxilma-xillikni populyatsiya darajasida astrash. Populyatsiya monitoringi.			
3-mavzu. Radiobiologiya fani, vazifalar			
4-mavzu. Biologiyada ilmiy-tadqiqot metodologiyasi bioetikasining dolzARB muammolari. (2s)			
Ilmiy-tadqiqot munting'i va tuzilishi. Ilmiy bilimlarning tasnifi. Ilmiy-tadqiqot faoliyati. Tadqiqotning usuliy asoslari va apparadi. Tadqiqot usullari va ularning klassifikatsiyasi. Turk ob'ektlarning eksperimental-tadqiqot manipulyatsiyasi asoslari. Genetik va epigenetik bosqarilishi. Genom imprintingi. Klinik farmokogenetika asoslari. Gen terapiyasi.			
5-mavzu. Turk organizmlar evolyutsiyasini o'reganishda zamonaviy yondashuvlar. (2s)			
Evolvutsiya nazariyasi. Evolvutsiyaning genetik va ontogenetik asoslari. Evolvutsyaning ekologik asoslari. Mikroevolvutsiya. Tabiiy tanlash. Makroevolvutsiya. Ontogenet evolvutsiyasi. Organizmning funktsional differentsiatsiyasi. Taksonlar filogenezi. Turklik evolvutsiyasining asosiy bos'ichlari. Antropogenez.			
6-mavzu. Transgen o'simliklar fiziologiyasi. (2s)			
O'simliklar transformatsiyasi usullari, "Genetik jihatdan o'zgartirilgan yoki transgen o'simliklar", "transgen", "ekzogen DNA", "T-DNK mutasiyalari" tushunchalar. Yuksak o'simliklar genomini tuzilishining molekulyar-genetik xususiyatlari. Genetik modifikasiyalangan o'simliklar variatish prinsiplari. Poliploidiya va misoploidya. O'simlik genomiqa ekzogen DNA fragmentlarini o'tkazish turlari. T-DNK mutatsiyalari. Yot (pegeona) genlarni o'simlik genoniga integratsiyalash xususiyatlari. Gen muhandisligi markerlari. O'simliklar getetik markerlari. O'simliklarda hujayra fiziologiyasi.			
7-mavzu. Transgen hayvonlar fiziologiyasi. (2s)			
Genetik modifikasiyalangan hayvonlar, olib borilgin tadqiqot natijalarini, hayvonlar gen muhandisligi fanning muammolari.			
8-mavzu. O'simliklar immuniteti muammolari. (2s)			
Fitominunolegiya. O'simlik immuniteti xaqida tushunchalarning rivojlanishi: eski va yangi immunologiya. O'simliklarda asosiy kasallik "o'z" avuvi omillar: zamburu'lар, viruslar, bakteriyalar. O'simlik immunitetining genetik asosini yaratish. Fitominunitetni belgilovchi o'simliklar himoya reaksiyasi. Fitonsidlar, fitoaleksinlar ishtirokidagi hujayra reaksiyalaring kuniyoviy yo'llari. Parazit va o'simliklar o'zaro munosabatani. O'simlikning kasallik qo'zg'atuvchilarga immun reaksiyasi.			
9-mavzu. Odam genomi va irtiy kasallikkllarning molekulalar tabiat. (2s)			
“Odam genomi” loyihasi. Odam genominining tuzilishi. Genomni aniqlash va uning asosiy elementlari. Genetik polimorfizm va mutatsiya. Strukturaviy mutatsiyalar. Diagnostika usullari. Gen kasalliklari. Mono va poligen patologiya. Mendel qonuniyalariga bo'yinmaydigan patologiya. Onkogenetizing genetik asoslari. Genlarning epigenetik bosqarilishi. Genom imprintingi. Klinik bioteknologiya muammolari va yutuqlari. (2s)			
Bioteknologiya inson hayoti sifatini yaxshilash va ilmiy-tehnik taraqqiyotning asosi. Bioteknologiyaning horzgi holat, istiqbollari va muammolari. Biologiyada kionlash muammolari. O'simlikshunoslik, rabbiyotda chorvachilik, genetik va hujayra muhandisligi. Bioteknologiyada bioavafsizlik. Bioavafsizlik			

muammolar.

11-mavzu. Immunologiya maqsad vazifalari va fanning dolzab muammolar. (2s)

Immunizasiya, apoptoz, giperezsuvezchanlik va uning tiplari, vaktinlar, antigenlar, anatoksinlar, immunzardoblar, immunoterapiya

12-mavzu. O'simta o'sishining molekulyar-biokimyoviy mexanizmlari

Hujayra sikli va uni boshqarish mexanizmlari. Kanserogenezing metabolizmning biokimyoviy asoslari. O'simta hujayralari metabolizmning xususiyatlari. Onkomarkerlar. O'simta hujayralari nobud bo'lish mexanizmida autofagiya oqsillarning ahaniyat. Saraton kasalligini davolashdagi molekulyar mexanizmlar. Onkologiyada biokimyoviy va molekulyar genetik usullar.

13-mavzu. O'simta o'sishining molekulyar-biokimyoviy mexanizmlari haqida odam fiziologiyasi fani bazasida zamonaviy qarashlar. (2s)

Onkokasalliklar keltririb chiqaradigan omillar. Shok va stress omillari. To'qima rivojlanishining buzilishi. O'simta va organizmning o'zaro munosabatlari. O'simtaning organizmga talsin.

14-mavzu. Egenika fani, maqsad vazifalari va fanning dolzab muammolar. (2s)

"Genetik salomatlik", genetik determinizm, Egenik konsepsiyaning shakllanishi, Evgenikaning asosiy masalalari

15-mavzu. Biologiya va tibbiyotda sun'iy ong. (2s)
Sun'iy ong tushunchasi, Sun'iy ong ravojjanish tarixi. Sun'iy ong printsiplari. Diagnostika va kasallikni bashorat qilish. Molekulyar va biologik jarayonlarni vizualizatsiya qilish modellashtirish. Tibbiyot preparalarini qidirib topish va yaratish. Tibbiy robototexnika. Ilmiy axborotlar qidirvi va tahilitarini avtomatlashtirish.

III. Analiy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Analiy mashg'ulotlar o'qituvchi rahbarligida nazarly materialini amalda qo'llash darsidir. Analiy mashg'ulotlarning asosiy maqsadi kursning eng murakkab nazarly masalalarini muhokama qilish, ularni usubiy va ustubiy jihatdan o'rganishdan iborat. Analijda birhamchi manbalar, hujajlar, qo'shimcha adabiyyotlar bo'yicha mustaqil sinfdan tashqari ishlar matijasida olingan bilimlar chuquqlashiriladi, tizimlashtiriladi va nazorat qilinadi.

Analiy mashg'ulotlar talabalarining faol ishini o'z ichiga oladi - tezislar yoki ma'ruzalar bilan taqdimotlar, o'qituvchining savollariغا og'zaki javoblar, kurs muammolari jamoaviy muhokama qilish. Analiy mashg'ulotlar mavzusi barcha talabalar guruhi uchun umumiyyidir va agar o'qituvchi shaxsan tayyorgartlik ko'rish uchun savollarni tarqatmagagan bo'tsa, har bir kishi barcha savollarga javob

tayyorlashi kerak. Analiy mashg'ulotlarda bildirilgan xabarlar yoki ma'ruzalar muhokama qilinadi, talabalar qo'shimchalar va izohlar beradilar. Shunday qilib, Analiy mashg'ulotlar talabalariga o'z fikrlarini aniq ifodatash, o'z mulohazalarini bahslash, imiy bahs-munozaqlar olib borish, raqiblar nuqtai nazarini hisoga olish qobiliyatini o'rgatadi. Bundan tashqari, seminar davomida yetaricha tushunilmagan va o'zlashtirilmagan savollar va qoidalar aniqlandi.

Analiy mashg'ulotlar tayyorarlilik talabidan yuqori darajadagi mustaqil faoliyatni talab qiladi. Javob to'liq va aniq bo'lishi kerak, shu bilan birga o'z nuqtai nazaringizni to'g'ri ifodalash va asoslash, ushu fanning tushunchalari va toifalari bilan erkin ishlashtirish kerak.

Analiy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsija etiladi (30s.)

Mashg'ulot turi: seminar

1-mavzu. Biologik xilma-xillikni saqlashga zamonaviy yondashuvlar. (2s)

Reja:

1. Biologik xilma-xillik nima ?
2. Bioxilma-xillikning ahaniyati
3. O'zbekistonda biologik xilma-xillikni saqlash strategiyasi.

4. O'zbekiston hayvonlari va o'simliklarining biologik xilma xilligini o'rganish istiqbollari

2-mavzu. O'zbekiston hayvonlari va o'simliklarining biologik xilma xilligini o'rganish holati va istiqbollari. (2s)

Reja:

1. O'zbekiston Hayvonlari bioxilmaxilligi
2. O'zbekiston o'simliklari bioxilma-xillik holati

3-mavzu. Radiobiologiya fani, maqsad va vazifalari(2s)

Reja:

1. Radiobiologiya tushunchasi, ahaniyati
2. Radiobiologiya fanning asoschilari
3. Radiobiologiya sohasidagi tadqiqotlar

4-mavzu. Bioteika fanning predmet va vazifalari. (2s)

REJA:

1. Bioteika fanning maqsadi
2. Bioteika fani o'rganuvchi muammolar

5-mavzu. Genomika yutuqlarining evolyutsion biologiya rivojlanishiga ta'siri. (2s)

Reja:

	<p>1. Genomikaning fan sifatida shakllanich tarixi. Uning predicti, vazifalariva ob'ektlari.</p> <p>2. Zamonaliviy biologik tadjiqotlarda genomikaning ahamiyati.</p> <p>3. Genomikaning rivojanish bechqichlari va yutuqlari</p> <p>4. Gen ontologyasi</p>
6-mavzu. Evolyutsiya natsariysi. Evolyutsiyaning genetik va ontogenetik asoslariga(25)	<p>Reja:</p> <ol style="list-style-type: none"> Evolvutsion ta'limotning zamonaliviy muammolari Evolvutsion ta'limotning Darvindan keyingi rivojanishi Felogenetik xulosalar
7-mavzu. O'simliklarning tizimiň immunizatsiya uning mehanizmlari. (25)	<p>Reja:</p> <ol style="list-style-type: none"> O'simlik immunitetining genetik asosini yaratish. Fitimmunitetni belgilovchi o'simliklar himoya reaksiyasi. Fitontsidar, fitodeksinler ishirokidağı hujayra reaksiyalarning kimyoviy yo'llari Parazit va o'simliklar o'aro munosabatlari. O'simlikning kasallik qo'zg'auvchillarga immun reaksiyasi.
8-mavzu. Hayvonlar gen muhandisligi. (25)	<p>Reja:</p> <ol style="list-style-type: none"> Hayvonlar hujayra muhandisligi usullari va yutuqlari Monoklonal antitelolar ishlab chiqarish texnologiyasi Poliklonal antitelolar ishlab chiqarish texnologiyasi
9-mavzu. Odam genominining umumiy tuzilishi (25)	<p>Reja:</p> <ol style="list-style-type: none"> Mono va poligen patologiya. Mendel qonuniyatlariga bo'yinmaydigan patologiya. Onkogenecning genetika asosları. Genlarning epigenetik boshqarilishi. Genom imprinting. Klinik formakogenetika asosları. Gen terapiyasi.
10-mavzu. Sanoat mikrobiologiyasi fani yutuqlari (25)	<p>Reja:</p> <ol style="list-style-type: none"> Mikrobi sintez Sanoatda mikrobiologik tadjiqot yutuqlaridan foydalananish
11-mavzu. Gerantologiya fani yutuqlari va masalalariga(25)	<p>Reja:</p> <ol style="list-style-type: none"> Gerontologiya tushunchasi, mehanizmlari Cerontologiya fani asoschilarini va rivojanish tarixi. Gerantologik tadjiqotlar
12-mavzu. O'simta o'sishi va hujayra sususiyatlari. (25)	<p>Reja:</p> <ol style="list-style-type: none"> Onkokasalliklar ketirib chiqaradigan omillar. Shok va stress omillari. To'qima rivojanishining buzilishi. O'simta va organizminning o'aro munosabatlari. O'simtaning organizma tarisi.
13-mavzu. Kriobiologiya fani, maqsad va vazifalariga(25)	<p>Reja:</p> <ol style="list-style-type: none"> Kriobiologiya haqida ma'lumot Kriobiologiyaning asosiy muammolari
14-mavzu. Evgeneikaning asosiy masalalari(25)	<p>Reja:</p> <ol style="list-style-type: none"> Tarixiy jihat Evgeneik konsepsiyaning shakllanishi. Evgeneidagi evgenika. Germaniyadagi evgenika. Rossiyadagi evgenika. Evgeneikaning tuzilishi Evgeneikaning masalalari
15-mavzu. Bioinformatica fani yutuqlari. (25)	<p>Reja:</p> <ol style="list-style-type: none"> Bioinformatica fani yutuqlari va bosqqa flintar bilan integratsiyasi Bioinformatica fani asoschichilari
IV.Mustaqlı ta'lim va mustaqil ishlar. (66)	<p>1. Mustaqil ta'lim- muuyyan fan dan o'quv dasturida belgilangan harida o'quvchi tomonidan o'zlashtirilishi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malaka shakllanirishini, o'zlashtirish durajasini amalga osdiriladigan ta'lim shakllardan bo'llib, o'qituvchi maslahati va tavsiyaları, bilimlar taqsimotiga tayyorlarligi asosida sinftan tashqarida bajariladi.</p> <p>Shuning uchun talabarning mustaqil ta'lim olishlari rejalashishish, tashkil qilish va buning uchun barcha zaruri shart-sharoitlarni yaratish, dars m ashg'ulotlarida talabalmi o'qitish bilim bir qatoreda ulami ko'proq o'qisiga o'retish, bilim olish yo'llarini ko'rsatish, mustaqil ta'lim olish</p>

uchun y'olann a berish oly ta'lim muassasasining asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi.

Talaba mustaqil ishi (TMI) - muayyan fandan o'quv dasturida belgilangan biim, ko'nikma va malakaning m'alum bir qismini talaba tomonidan fan o'qituvchisi maslahati va tasiyalari asosida auditoriya va auditoriyadan tashqarida o'zlashtirilishiga yo'natirilgan tizmili faoliyatidir.

VI. I. Mustaqil ta'lim uchun tasiya etiladigan mavzular:

1. Yerdagi hayotning paydo bo'lishi, asosiy farazlar.
 2. Biosferaning global hayot tizimi sifatida zamонавиј тушунчлар.
 3. Tirk materiyarning tur shakkiali biosferaning funksional elementlari sifatida.
 4. Mutasiya paydo bo'lish mexanizmlari,
 5. Xromosoma kasalliklari.
 6. Ilmiy-tadqiqot faoliyatining ahamiyatlari.
 7. Eksperimental biologiyada ilmiy izlanishlarning bioetik muammolar.
 8. Antekkologiya fani maqsad va vazifalari
 9. Bionika sohasidagi yutuqlar
 10. Gerantologiya fani yutuqlari va masalalari
 11. Radiobiologiya fani, maqsad va vazifalari
 12. Ulkan mal'umotlar sohasidagi ilmiy muammolar
 13. Sunnij ong
 14. Kriobiologiya masalalari
 15. Immunologiya. Vaktsina xillari va masalalari
- Mustaqil o'zlashiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tasiya etiladi.

IV.2. Mustaqil ta'limni o'zlashtirish tartibi.

Mustaqitalim talabalar mustaqil o'rGANADIGAN ma'ruza va laboratoriya mashg'ulotlari mavzularidan iborat. Mustaqil ta'lim talabalarining nazariy bilimlarni mustahkamlashga mavzularni rushunish va o'zlashtirish qobiliyatini rovjalishiga umumiy dunyoqarashining kengaytirishga yordam beradi.

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlanadi va uni taqdimoti tashkil qilinadi.

V. Ta'lim natijalar/Kasbiy kompetensiyalar.

- Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:
- Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

- 5 • Uzlusiz ta'lim tizimi biologik ta'lim DTS, dasturi, darsliklarini tahlil qilish.
- Darslik va o'quv qo'llamalar. Ularning o'zaro munosabati. Rivojlanish tarixi.
- Biologiya darsliklariga qo'yiladigan zamonaviy tabrlar.
- Biologiya darsliklarining ta'lim bosqichlariga ko'ra turlarini bilishi kerak.
- Umumiy o'rta ta'lim maktablaridagi darsliklarining asosiy xususiyatlari.
- Akademik litseylar va kasb-hunar kollejleri darsliklarining mazmunini

- Darslik va o'quv qo'llanmalari bilan ishlash jarayonida o'qituvchi va o'quvchi hamkorligi
- Ta'limning turli bosqichlaridagi biologiya darsliklari orasidagi uzviviylik va uztukizizik.
- Bundagi o'ziga xos bo'lgan ko'nikalarga ega bo'lishi kerak.
- Darslikning ta'limdagi o'ni va vazifalarini tushunib olish,
- Darsliklar bilan ishlash metodi bilim olishning asosiy manbai ekanligini bilib olishi,
- Maktab darsliklari misolda darslik bilan ishlashga o'rganish,
- qo'shimcha adabiyotlar va ularning turlarini aniqlab olish,
- Elektron darsliklarga qo'yiladigan pedagogik didaktik talablarini bilih.
- maktab kutubxonasida darslik bilan ishlash malakalarga ega bo'lishi kerak

- VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari.
 - Ma'ruzalar;
 - Interfaol keys-stadiylar;
 - Seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar);
 - Guruhlarda ishlash;
 - Taqdimotlarni qilish;
 - Individual loyhalar;
 - Jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyhalar.

- VII. Kreditlarni olish uchun talablar.
 - Fanga oid nazariy va usubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy nazorat, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishti topshirish.

- Joriy nazorat.** Joriy nazorat semestr davomida seminar mashg'ulotlariga ajratilgan saatlar (juftlik) dan kelib chiqib umumiy 30 ball bilan baholanganadi. Jami seminar mashg'ulotlari bo'yicha o'zlashtirish natijalari 100 ballik tizimda 30 ball bilan baholanganadi.
- Oraliq nazorattar.** Oraliq nazorattar semestr davomida ma'ruza mashg'ulotlari o'quv saatidan kelib chiqqan holda 1 marta o'kaziladi. Oraliq nazorat 100 ballik tizimda 20 ball bilan baholanganadi. Oraliq nazorat ishi tarkibida mustaqil ta'lim topshirig'i kiradi.
- Oraliq va joriy nazorat uchun ajratilgan balning 60% ini to'plagan talabalarga yakuniy nazorat topshirishga ruxsat beriladi.

- Yakuniy nazorat** yozma yoki test shaklida o'kaziladi. Talabaning yakuniy nazoradagi o'zlashtirishi 100 ballik tizimda 50 ball bilan baholanganadi va yakuniy nazorat uchun ajratilgan balning 60% ini to'plagan talabalar fanni o'zlashtirgan hisoblanadi.

O'QUV ADABIYOTLARI, DARSLIK VA O'QUV QOLLANMALAR

Raxbariy adabiyotlar

- 8 1. Mirziyoev Sh. Buyuk kelajagimizni mard va oljanob xalqimiz bilan birga

	quramiz – Toshkent; O'zbekiston, 2017. – 488 b
2	Mirzoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil. Qat'iy tarib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir raxbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Toshkent, O'zbekiston 2017.
3	Mirzoyev Sh. Milliy taraqiqot yo'llimizi qaiyiat bilan davom ettirish yangi bosqichega ko'taranimiz. Asarlar. I-jild. – Toshkent. O'zbekiston. NMU, 2017. – 592 b.
4	O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirzoyevning BMT Bosh Assambleyasining 72-sessiyasidagi muzoq G.G. Xalq so'zi, 2017 yil 20-sentyabr. № 189 (6883)
	Asosiy adabiyotlar
1.	Econom C.J. Современные проблемы биологии систематики, эволюции, экологии. Перер. Изд ПГНИУ, 2011. – 148с.
2.	Museev D.A., Turakirov Sh., Saidkarimov A.T., Almatov A.S., Rahimov A.K. Genetika va seleksiya asosları. Toshkent, 2012. 436 Б.
3.	Багирова С.Ф., Дисавахина В.Г. др. Фундаментальные фитолагонии. Москва, КРАСАНД, 2012.
4.	Еркинин А.П. Генетически модифицированные организмы: мифы и реальность. Технология, 2004. – 118с.
	Axborot mantiqalari
	www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi xukumat portalı
	www.lex.uz
	O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi
	www.lma.uz - O'zbekiston Respublikasi Intellektual mulk agentligi
	www.academy.uz - O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi
	https://blast.ncbi.nlm.nih.gov NCBI (National Center for Biotechnology Information) BLAST (Basic Local Alignment Search Tool) ma'lumotlari bazasi
9	Fanning o'quv dasturi Jizzar davlat pedagogika universiteti Kengashining 2022 yil — daqil —>sonli Kengash qatori bilan taqdirlangan.

10	Fayzboldul uchun ma'sul res. Xanrig'eva N
11	Tazrikchilar: do'sta Abdullaeva N b.f.d. (Ph.D.) Ornikov A.-G'DM/1. Jozzor filiali